

Wiesław Juchacz*

<https://orcid.org/0000-0001-7240-6294>

Przestępstwo szpiegostwa na szkodę RP

DOI: 10.5604/01.3001.0013.7199

Streszczenie: W opracowaniu po krótkim przedstawieniu jak wyglądało ściganie przestępstwa szpiegostwa w Polsce od czasu uzyskania niepodległości opisano stan aktualny. Omówiono stronę podmiotową i przedmiotową. Przedstawiono kto może być jego podmiotem oraz scharakteryzowano grożące sankcje.

Opisano znamiona czterech typów przestępstwa szpiegostwa o których mowa w art. 130 k.k.:

- podstawowy, polegający na braniu udziału w działalności obcego wywiadu (§ 1);
- kwalifikowany, gdzie okoliczność kwalifikującą stanowi udzielanie obcemu wywiadowi wiadomości, których przekazanie może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej (§ 2);
- polegający na gromadzeniu, przechowywaniu lub wchodzeniu do systemu informatycznego w celu uzyskania informacji, aby następnie udzielić ich obcemu wywiadowi, lub też zgłaszaniu gotowości działania na jego rzecz przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej (§ 3);
- kwalifikowany, gdzie okoliczność kwalifikującą stanowi działalność sprawcy polegająca na organizowaniu działalności obcego wywiadu lub kierowaniu nią (§ 4).

Przeanalizowano przedmiot ochrony o którym mowa w art. 130 k.k. podkreślając, że jest nim bezpieczeństwo zewnętrzne oraz wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej, jej suwerenność i niezależność oraz zdolności obronne w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego.

Przedstawiono kiedy będzie mogła mieć zastosowanie instytucja czynnego żalu.

Słowa kluczowe: szpiegostwo, przestępstwo przeciwko obronności państwa, tajemnica państwowa, tajemnica wojskowa, agent, wywiad, informacje, obcy rząd.

Espionage crime to the detriment of Poland

Summary: In the study, after a short presentation, what the prosecution of espionage in Poland looked like since independence was described. Subject and subject side were discussed. It was presented who could be its subject and characterized the threatening sanctions.

The features of four types of espionage offenses referred to in art. 130 penal code:

- basic, consisting in taking part in the activities of foreign intelligence (§ 1);

* Dr Wiesław Juchacz – SSO w Bydgoszczy w st. spoczynku, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości im. Księcia Kazimierza Kujawskiego w Inowrocławiu.

- qualified, where the qualifying circumstance is giving foreign intelligence messages, the transmission of which may cause damage to the Republic of Poland (§ 2);
- consisting in collecting, storing or accessing an IT system in order to obtain information, to then provide it to foreign intelligence, or to report readiness to act on its behalf against the Republic of Poland (§ 3);
- qualified, where the qualifying circumstance is the offender's activity of organizing or directing foreign intelligence activities (§ 4).

The subject of protection referred to in art. 130 k.k. emphasizing that it is the external and internal security of the Republic of Poland, its sovereignty and independence as well as defense capabilities in the event of an armed conflict.

It was presented when the institution of active regret could apply.

Key words: espionage, crime against state defense, state secret, military secret, agent, intelligence, information, foreign government.

Szpiegostwo zawsze zagraża obronności każdego państwa. Dostarczanie informacji o gospodarce, sile militarnej obcemu rządowi powoduje, że dysponuje on wiadomościami pozwalającymi na podejmowanie przeciwko temu państwu skutecznych działań. Każde więc państwo dla swojego bezpieczeństwa musi penalizować tego rodzaju działania.

Przestępstwo szpiegostwa nie doczekało się wyczerpującej i właściwej definicji. W znaczeniu tradycyjnym szpiegostwo polega na przekazywaniu organom obcego państwa wiadomości stanowiących tajemnicę państwową. Współcześnie można to przestępstwo określić jako zorganizowaną działalność w oparciu o sieci agentów, którzy łącznie dostarczają informacji dających obcemu państwu rozeznanie w życiu politycznym, militarnym lub gospodarczym innego państwa. Informacje takie pozwalają na skuteczniejszą walkę polityczną, gospodarczą oraz militarną¹. Brak precyzyjnej definicji można wytłumaczyć właśnie tym, że w obecnych czasach działanie sprawcy szpiegostwa charakteryzuje się dużą złożonością, a także zmiennością. Ujęcie tych sytuacji w ramy przepisu musi więc stwarzać duże trudności².

Przestępstwo szpiegostwa znane jest od początków państwowości na ziemiach polskich. Traktowano je jako zdradę bądź jako *crimen laesae maiestatis* (zbrodnia przeciwko osobie panującego)³.

Po I wojnie światowej początkowo obowiązywały w Polsce ustawy karne trzech państw zaborczych. Sytuację tę zmieniło dopiero wydane 16 lutego 1928 r. rozporządzenie Prezydenta RP o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciwko Państwu⁴. Za przestępstwo szpiegostwa uważano fakt dostarczenia

¹ Zob. np. I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1970, s. 304; J. Śliwowski, *Prawo karne*, Warszawa 1975, s. 334.

² S. Hoc, *System prawa karnego*, Tom 8, L. Gardocki (red.), *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, Warszawa 2018, s. 83.

³ *Ibidem*, s. 84.

⁴ Dz. U. z 1928 r. Nr 18, poz. 160.

obcemu rządowi lub osobie działającej w jego imieniu wiadomości prawdziwych lub nieprawdziwych.

Kodeks karny z 1932 r. nie określał *expressis verbis* przestępstwa szpiegostwa, ale jego zwalczaniu miały służyć art. 93 i 99 (według art. 93 odpowiedzialność ponosił sprawca, który usiłował pozbawić Państwo Polskie niepodległego bytu lub oderwać część jego obszaru lub zmienić przemocą ustrój Państwa Polskiego, a w myśl art. 99 sprawca, który wchodził w porozumienie z osobą działającą w interesie obcego państwa lub organizacji międzynarodowej w celu wywołania wojennych lub innych wrogich działań przeciw Państwu Polskiemu)⁵.

Następnie szpiegostwem zajęto się w rozporządzeniu Prezydenta RP z 24 października 1934 r. – uważano za nie dostarczanie informacji obcemu rządowi⁶.

Kolejny raz zajęto się tym zagadnieniem w 1938 r. – Prezydent RP dekretem z 22 listopada 1938 r., o ochronie niektórych interesów państwa zaostrzył represję karną *m.in.* za przestępstwa przeciwko obronności Państwa⁷.

W okresie II wojny światowej Kodeks karny Wojska Polskiego w ZSRR z 1943 r. określał szpiegostwo w art. 18 i 21, a Kodeks karny Wojska Polskiego z 23 września 1944 r., który określał je w art. 90 (później 83) ustalając, że odpowiedzialności karnej podlega ten kto, działając na szkodę Państwa Polskiego, dopuszcza się zbierania lub przekazywania wiadomości, stanowiących tajemnicę państwową lub wojskową, przechodzi na stronę nieprzyjaciela lub ucieka za granicę⁸.

Dekret z 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa przewidywał odpowiedzialność karną za szpiegostwo w art. 7, ustalając, że odpowiedzialność ponosi ten kto, działając na szkodę Państwa Polskiego, gromadzi lub przekazuje wiadomości, dokumenty lub inne przedmioty stanowiące tajemnicę państwową lub wojskową⁹.

Kodeks karny z 1969 r. zawarł przestępstwo szpiegostwa w art. 124 k.k. Ustalono, że za szpiegostwo ponoszą odpowiedzialność osoby biorące udział w obcym wywiadzie lub działające na rzecz obcego wywiadu, a także ci co taką działalność organizowali albo nią kierowali. Przyjęto, że odpowiedzialności karnej podlegają osoby zbierające lub przechowujące wiadomości w celu ich udzielenia obcemu wywiadowi albo podejmujące się działalności na rzecz obcego wywiadu umożliwiając jednak tym osobom nie podleganie karze w wypadku dobrowolnego poniechania tej działalności i zawiadomienia organów ścigania o wszystkich istotnych okolicznościach¹⁰.

Aktualnie przestępstwo szpiegostwa zawarte jest w art. 130 k.k., który brzmi:

§ 1. Kto bierze udział w działalności obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

⁵ Dz. U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 ze zm.

⁶ Dz. U. z 1934 r., Nr 94, poz. 851.

⁷ Dz. U. z 1938 r., Nr 91, poz. 623.

⁸ Dz. U. 1944 r., Nr 6, poz. 27.

⁹ Dz. U. 1946 r., Nr 30, poz. 192.

¹⁰ Dz. U. 1969 r., Nr 13, poz. 94.

§ 2. Kto, biorąc udział w obcym wywiadzie albo działając na jego rzecz, udziela temu wywiadowi wiadomości, których przekazanie może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 3. Kto, w celu udzielenia obcemu wywiadowi wiadomości określonych w § 2, gromadzi je lub przechowuje, wchodzi do systemu informatycznego w celu ich uzyskania albo zgłasza gotowość działania na rzecz obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 4. Kto działalność obcego wywiadu organizuje lub nią kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności¹¹.

Przedmiotem ochrony o których mowa w art. 130 k.k. są bezpieczeństwo zewnętrzne oraz wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej, jej suwerenność i niezależność oraz zdolności obronne w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego. Chodzi tu o zagwarantowanie niepodległości, integralności terytorialnej, zdolności obronnej Rzeczypospolitej Polskiej i ochronę tych wszystkich dziedzin, które mogą stanowić przedmiot zainteresowania obcego wywiadu. Jest to więc ochrona dóbr fundamentalnych z punktu widzenia bytu państwa¹².

W przepisie tym opisano znamiona czterech typów przestępstwa szpiegostwa:

- podstawowy, polegający na braniu udziału w działalności obcego wywiadu (§ 1);
- kwalifikowany, gdzie okoliczność kwalifikującą stanowi udzielanie obcemu wywiadowi wiadomości, których przekazanie może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej (§ 2);
- polegający na gromadzeniu, przechowywaniu lub wchodzeniu do systemu informatycznego w celu uzyskania informacji, aby następnie udzielić ich obcemu wywiadowi, lub też zgłaszaniu gotowości działania na jego rzecz przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej (§ 3);
- kwalifikowany, gdzie okoliczność kwalifikującą stanowi działalność sprawcy polegająca na organizowaniu działalności obcego wywiadu lub kierowaniu nią (§ 4)¹³.

We wszystkich typach przestępstwo szpiegostwa jest przestępstwem powszechnym, co oznacza, że odpowiedzialności za jego popełnienie podlegają zarówno obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, cudzoziemcy i bezpaństwowcy. Przemysł jest do ścigane jest z oskarżenia publicznego.

Jeżeli chodzi o czyn opisany w art. 130 § 1 k.k. to ma on charakter formalny. Dla odpowiedzialności sprawcy nie ma znaczenia ewentualny skutek, który był następstwem jego brania udziału w działalności obcego wywiadu. Karanie jest bowiem

¹¹ Dz. U. 2018 r., poz. 1600.

¹² I. Zgoliński, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2018, s. 696; zob. też S. Hoc, [w:] R.A. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2018, s. 852; M. Budyn-Kulik, [w:] M. Mozgawa (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2019, s. 460.

¹³ Zob.np. S. Hoc, *Szpiegostwa*, „WPP” 1998, nr 1–2, poz. 25.

samo branie udziału w jego działalności. Jest to przestępstwo umyślne, które może być popełnione z zamiarem bezpośrednim jak i ewentualnym.

Aby omówić znamiona strony przedmiotowej czynu opisanego w §1 art. 130 k.k. muszą zostać wyjaśnione pojęcia „obcy wywiad” oraz „branie udziału w działalności obcego wywiadu”.

Można przyjąć, że „obcy wywiad” to wyodrębniona i wyspecjalizowana służba obcego państwa bądź organizacji o charakterze globalnym albo regionalnym, do której zadań należy zbieranie materiału wywiadowczego, z reguły tajnego, w postaci strategicznych wiadomości dotyczących polityki, obronności i gospodarki innych państw i organizacji, a następnie opracowanie go w celu wykorzystania w polityce prowadzonej przez państwo lub organizację, w której imieniu służba ta działa¹⁴.

Nie można natomiast używać określenia „obcy wywiad” w stosunku do obcych agencji telewizyjnych, radiowych i prasowych, placówek badawczych i naukowych, a także zagranicznych przedstawicielstw dyplomatycznych i wchodzących w ich skład służb informacyjnych, ponieważ metoda zbierania przez te podmioty informacji ma charakter jawny¹⁵.

„Branie udziału w działalności obcego wywiadu” – to każda świadoma współpraca z obcą wywiadowczą służbą specjalną. Można do niej zaliczyć działania agentów realizujących m.in. zlecone zadania, zdobywających i opracowujących informacje i przekazujących je do centrali, agentów obsługujących punkty kontaktowe, zaopatrujących siatki wywiadowcze np. w pieniądze, szkolących innych agentów¹⁶.

Zgodzić się należy z poglądem, że tym przestępstwem nie mogą być objęte same działania na rzecz obcego wywiadu jeżeli nie można ich zakwalifikować jako branie w nim udziału¹⁷.

Ujęcie ustawowe przewiduje, że cała działalność sprawcy nie jest dzielona na poszczególne fragmenty, lecz jest traktowana jako jeden czyn¹⁸.

Braniem udziału w działalności obcego wywiadu oczywiście nie jest współpraca z wywiadem państwa sojuszniczego albo neutralnego. Warunkiem jest jednak, że współpraca taka nie ma negatywnych skutków dla interesów Rzeczypospolitej Polskiej lub państwa sojuszniczego o którym mowa w art. 138 §2 k.k., a więc takiego, które będzie ściagało w razie popełnienia tego rodzaju przestępstwa na zasadzie wzajemności¹⁹.

Państwo sojusznicze to państwo, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła międzynarodową umowę o współpracy politycznej lub militarnej, a także członek tego samego układu militarno – politycznego np. NATO.

¹⁴ I. Zgoliński, [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ..., s. 697; S. Hoc, [w:] R.A. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ..., s. 853; P. Hofmański (aktualizacja A. Sakowicza) [w:] M. Filar (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2016, s. 886; M. Budyn-Kulik, [w:] M. Mozgawa (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ..., s. 460.

¹⁵ Zob. np. L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2009, s. 223.

¹⁶ S. Hoc, [w:] R. A. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ..., s. 853.

¹⁷ I. Zgoliński, [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ..., s. 697.

¹⁸ S. Hoc, [w:] R.A. Stefańskiego (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ..., s. 852.

¹⁹ I. Zgoliński, [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ..., s. 697–698.

Za popełnienie tego czynu grozi kara od roku do 10 lat pozbawienia wolności.

W art. 130 w § 2 k.k. w znamionach tego przestępstwa ujęto udzielanie przez sprawcę biorącego udział w obcym wywiadzie albo działającym na jego rzecz wiadomości, których przekazanie może szkodzić Rzeczypospolitej Polskiej.

Jest to przestępstwo materialne. Do jego znamion należy bowiem skutek w postaci udzielenia obcemu wywiadowi wiadomości, których przekazanie może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej. Przestępstwo to jest umyślnym i można je popełnić z zamiarem bezpośrednim jak i ewentualnym.

O ile pojęcie branie udziału w obcym wywiadzie zostało już wcześniej wyjaśnione konieczne jest omówienie zwrotu „działanie na rzecz obcego wywiadu”. Można uznać, że jest to wszelka świadoma współpraca z obcym wywiadem o charakterze niesformalizowanym²⁰. Może ona mieć charakter stały, który najczęściej przeradza się w wejście w struktury obcego wywiadu lub incydentalny.

„Udzielenie obcemu wywiadowi wiadomości” to przekazanie informacji obcej służbie wywiadowczej. Sprawca musi działać ze świadomością, że przekazane przez niego dane mają trafić do obcej służby wywiadowczej jako odbiorcy. Forma przekazania wiadomości nie ma znaczenia. Nie ma też znaczenia do przypisania odpowiedzialności karnej sprawcy, czy przekazywana wiadomość bezpośrednio dotarła do przedstawicielstwa obcego wywiadu²¹.

Istotną kwestią jest zdefiniowanie pojęcia „wiadomość”. Wydaje się, że można przyjąć, że są to informacje o faktach, bez względu na ich postać zewnętrzną, które ze względu na zawarty w nich zasób wiedzy mogą być przydatne obcemu wywiadowi, a ich ujawnienie tej służbie może wyrządzić Rzeczypospolitej Polskiej poważne szkody²².

Generalnie można przyjąć, że nie jest karane przekazywanie obcemu wywiadowi danych o faktach powszechnie znanych, faktach nieistotnych dla interesów Rzeczypospolitej Polskiej, danych nieaktualnych lub nieprawdziwych. Nie można jednak jak się wydaje wykluczyć sytuacji, że przekazanie obcemu wywiadowi nieprawdziwej informacji – niekorzystnej dla Polski (np. o trudnej sytuacji finansowej lub militarnej) może spowodować podejmowanie działań przez inne państwo narażających nasz kraj na szkodę²³.

Przekazywana wiadomości obcemu wywiadowi nie musi być objęta klauzulą tajności, jako tajemnica państwowa lub służbowa²⁴.

W pełni należy podzielić pogląd, że nie tyle przydatność wiadomości udzielonej obcemu wywiadowi, ile możliwość wyrządzenia szkody RP, powinna być jednym z ważnych kryteriów oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu²⁵.

Za działanie na szkodę RP wydaje się, że można uznać sytuację, gdy czynności podjęte przez sprawcę bądź ich zaniechanie grozi tym, iż dojdzie do uszczerbku

²⁰ Ibidem, s. 698.

²¹ Ibidem.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z 17.08.1979 r., Rs 4/79, OSNKW 1979, nr 10, poz. 106.

²³ A. Michalska-Warias, [w:] T. Bojarski (red.), Kodeks karny. Komentarz, LEX 2016.

²⁴ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2009, s. 223.

²⁵ Zob. np. S. Hoc, [w:] R. A. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit.,..., s. 854.

w dziedzinie trwałych, ważnych, aktualnych lub przyszłych interesów ogółu obywateli, przy czym mogą to być szkody zarówno w sferze politycznej, jak i gospodarczej²⁶.

Podsumowując należy stwierdzić, że do realizacji znamion szpiegostwa z art. 130 § 2 k.k. konieczne jest wykazanie, że określone informacje stanowiące przedmiot konkretnej sprawy mogły wyrządzić szkodę RP poprzez ich przekazanie obcemu wywiadowi. Nie jest konieczne natomiast wykazywanie, że w rzeczywistości doszło do wyrządzenia tej szkody²⁷.

„Szkoda w interesach politycznych” to znaczne podważenie wiarygodności państwa względem partnerów zagranicznych albo brak osiągnięcia zamierzonych przez państwo celów strategicznych w zakresie polityki zagranicznej.

„Szkoda w interesach gospodarczych” to wymierna strata o charakterze finansowym, technologicznym lub rozwojowym dla całości albo istotnej części gospodarki państwa. Może polegać m.in. na utracie rynków zbytu, niekorzystnym ustaleniu cen eksportowanych surowców strategicznych itp.

Przestępstwo określone w art. 130 § 2 k.k. jest zbrodnią zagrożoną karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 3 lata.

Jeżeli wiadomości, których udzielił obcemu wywiadowi sprawca czynu z art. 130 § 2 k.k., stanowią tajemnicę państwową, wówczas jego zachowanie należy kwalifikować kumulatywnie z uwzględnieniem art. 130 § 2 k.k. i art. 265 § 2 k.k., a jeśli objęte były tajemnicą służbową – art. 130 § 2 k.k. i art. 266 § 1 lub 2 k.k.²⁸.

W art. 130 § 3 k.k. opisano typ przestępstwa szpiegostwa polegający na gromadzeniu lub przechowywaniu wiadomości mogących wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej, wchodzeniu do systemu informatycznego w celu ich uzyskania albo zgłoszeniu gotowości działania na rzecz obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.

Przepis ten wymaga więc, aby zachowanie sprawcy było zwrócone przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, a co za tym idzie przedmiotem czynności wykonawczej w zakresie deklarowanej gotowości mogą być jedynie te wiadomości, których następne przekazanie obcemu wywiadowi może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej²⁹.

W przepisie tym ustawodawca określił trzy postacie szpiegostwa stanowiące w rzeczywistości przygotowanie do szpiegostwa. Zasadniczą cechą tego przestępstwa jest to, że szkodliwy skutek w postaci udzielenia wiadomości obcemu wywiadowi jeszcze nie nastąpił. Nie doszło także do wcześniejszego zawarcia porozumienia z obcym wywiadem. Najprostszym przykładem jest sytuacja, iż ktoś mający wyjechać za granicę gromadzi wiadomości, które jego zdaniem powinny zainteresować obcy wywiad chociaż nie nawiązał z nim żadnego kontaktu³⁰.

²⁶ Wyrok SN z 21.09.1981 r., I KR 171/81, OSNKW 1981, nr 11, poz. 65.

²⁷ S. Hoc, [w:] R. A. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit.,..., s. 854.

²⁸ N. Kłaczyńska, [w:] J. Giezek (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, LEX 2014.

²⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 stycznia 2008r., II AKa 404/07, Apel – W-wa 2008 nr 4 poz. 16.

³⁰ S. Hoc, [w:] R. A. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, op. cit., ... s. 855.

Z konstrukcji tego przepisu jasno wynika, że ten czyn można popełnić tylko w zamiarze bezpośrednim kierunkowym (*dolus directus coloratus*).

Przestępstwo to jest przestępstwem materialnym. Do jego znamion przedmiotowych należy skutek w postaci gromadzenia lub przechowywania, wejścia do systemu informatycznego w celu uzyskania informacji albo zgłoszenia gotowości działania na rzecz obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.

Aby dokonać prawidłowej oceny czy zostały wyczerpane znamiona strony przedmiotowej muszą zostać określone pojęcia: gromadzenia informacji, przechowywania informacji, wchodzenie do systemu informatycznego, zgłoszenie gotowości działania na rzecz obcego wywiadu.

Gromadzenie informacji oznacza zachowanie polegające na wejściu w posiadanie informacji, bez względu na ich postać zewnętrzną, które ze względu na zawarty w nich zasób wiedzy mogą być przydatne obcemu wywiadowi (np. kradzież dokumentu, dokonywanie zdjęć fotograficznych, fotokopii, kupno dokumentów)³¹.

Przechowywanie informacji oznacza składowanie danych (wiadomości) w celu ich przekazania obcemu wywiadowi. Wchodzenie do systemu informatycznego oznacza działanie polegające na legalnym albo nielegalnym wejściu do systemu informatycznego oraz skopiowaniu znajdujących się tam danych zawierających informacje przydatne obcemu wywiadowi (np. uzyskanie programu komputerowego przez skopiowanie na nośnik sprawcy, kradzież nośnika)³².

Zgłoszenie gotowości działania na rzecz obcego wywiadu powinno być czynione bezpośrednio wobec uczestników tego wywiadu lub przynajmniej w taki sposób, żeby gotowość współpracy doszła do wiadomości obcego wywiadu.

Czyn z art. 130 § 3 k.k. jest występkiem zagrożonym karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

W art. 130 § 4 k.k. opisano przestępstwo polegające na organizowaniu lub kierowaniu działalności obcego wywiadu.

Przestępstwo to ma charakter formalny w zakresie czynności organizowania obcego wywiadu i materialny w zakresie kierowania obcym wywiadem. Może być popełnione tylko w zamiarze bezpośrednim.

Przez „organizowanie obcego wywiadu” można rozumieć zespół czynności podejmowanych przed rozpoczęciem działalności wywiadowczej przez obcą służbę specjalną. Ma na celu stworzenie i urządzenie siatki wywiadowczej (werbunek agentów i współpracowników), skoordynowanie działań formalnych i nieformalnych współpracowników, opracowanie kanałów przerzutowych dla pozyskanych wiadomości, a także zabezpieczenie bazy logistycznej.

Za „kierowanie obcym wywiadem” można uznać pełnienie w strukturze co najmniej siatki szpiegowskiej wywiadu obcego państwa takiej funkcji, która stwarza rzeczywistość i uświadomioną możliwość kształtowania przebiegu akcji szpiegowskiej. Kierujący przydziela zatem współpracownikom zadania, określa cele wywiadowcze, decyduje o zawieszeniu bądź zakończeniu działalności siatki.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

Czyn z art. 130 § 4 k.k. jest zbrodnią zagrożoną karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karą 25 lat pozbawienia wolności.

W myśl art. 131 § 1 k.k. jeżeli sprawca dobrowolnie poniechał dalszej działalności i ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnionego czynu z art. 130 § 1 i 2 k.k. może znajdować zastosowanie klauzula niekaralności.

Mamy tutaj do czynienia z instytucją czynnego żalu. Może ona mieć zastosowanie gdy sprawca na zawsze porzucił działalność szpiegowską, a nie ją tylko zawiesił³³. Nie można jej stosować gdy np. wydane zostało polecenie lub rozkaz zaprzestania działalności tzw. „uśpienie” do czasu zaistnienia nowych okoliczności lub zaistnienia konieczności wznowienia działań. Z punktu widzenia służb wywiadowczych może być bowiem też tak, że z określonych agentów korzysta się w różnych momentach w zależności od potrzeb, zagrożeń i.t.p.

Poniechanie działalności musi być dobrowolne tzn. sprawca może prowadzić dalej działalność szpiegowską ale świadomie z niej rezygnuje. Jego decyzja nie może być podjęta gdy działalność szpiegowska została wykryta.

Ujawnienie wymaga poinformowania organu uprawnionego do ścigania przestępstw o wszystkich istotnych okolicznościach, wiążących się z jego czynem szpiegowskim. Sprawca musi też powiedzieć m.in. o strukturze organizacji w której działał, o innych osobach w niej działających, o sposobie jego rekrutacji i szkolenia. Celem jest przecież także poznanie struktur, metod działania, zakresu zainteresowań obcego wywiadu³⁴.

Do sprawy przestępstwa z art. 130 § 3 k.k. może natomiast znajdować zastosowanie klauzula niekaralności określona w art. 131 § 2 k.k., jeśli sprawca dobrowolnie poniechał dalszej działalności i podjął istotne starania zmierzające do zapobieżenia popełnieniu zamierzonego czynu zabronionego oraz ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnionego czynu.

Na podstawie treści art. 139 k.k. w sprawach o przestępstwo z art. 130 k.k. sąd może orzec przepadek przedmiotów, także wtedy, gdy nie stanowiły własności sprawcy. Przepadek ma charakter fakultatywny³⁵.

Bibliografia

- Andrejew I., *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1970.
- Budyn-Kulik M., [w:] Mozgawa M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Dz. U. 1944 r., Nr 6, poz. 27.
- Dz. U. z 1928 r., Nr 18, poz. 160.
- Dz. U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 ze zm.

³³ P. Hofmański (aktualizacja A. Sakowicz), [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, op. cit., s. 889; M. Budyn-Kulik, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, op. cit. ..., s. 462.

³⁴ Ibidem, s. 462.

³⁵ M. Budyn-Kulik, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, op. cit., ..., s. 469.

- Dz. U. z 1934 r., Nr 94, poz. 851.
- Dz. U. z 1938 r., Nr 91, poz. 623.
- Dz. U. 1969 r., Nr 13, poz. 94.
- Dz.U. 2018 r., poz. 1600.
- Dz.U. 1946 r., Nr 30, poz. 192.
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2009.
- Hoc S., [w:] Stefański R. A. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Hoc S., *System prawa karnego*, Tom 8, Gardocki L. (red.), *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym* Warszawa 2018.
- Hoc S., *Szpiegostwa*, „WPP” 1998, nr 1–2, poz. 25.
- Hofmański P. (aktualizacja Sakowicza A.), [w:] Filar M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Kłaczyńska N., [w:] Giezek J. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, LEX 2014.
- Michalska-Warias A., [w:] Bojarski T. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2016.
- Śliwowski J., *Prawo karne*, Warszawa 1975.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 stycznia 2008r., II AKa 404/07, Apel – W -wa 2008 nr 4 poz. 16.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 17.08.1979 r., Rs 4/79, OSNKW 1979, nr 10, poz. 106.
- Wyrok SN z 21.09.1981 r., I KR 171/81, OSNKW 1981, nr 11, poz. 65.
- Zgoliński I., [w:] Konarska-Wrzošek V. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018.